

PLANTEFOKUS

Mange fordele ved samarbejde i markdriften

Landskonsulent: Samarbejde giver økonomiske fordele i form af bedre udnyttelse af arbejdskraft og maskiner samt en højere grad af specialisering.

I mange tilfælde er samarbejde mellem landmænd en fordel – både rent økonomisk og med henblik på en bedre udnyttelse af arbejdskraft og en større specialisering. Man skal dog kun indgå i et samarbejde, hvis man kan se fordele for alle parter.

Det er ligeledes vigtigt at have alle aftaler på plads, inden man indgår i et forpligtende samarbejde, og der skal være plads til, at man tager samarbejdet op i en åben og fordomsfri diskussion.

Det forklarer landskonsulent ved VFL, Erik Maegaard, i pjecen Produktionsøkonomi Planteavl 2012.

Omkostningsreduktion

Der er mange forhold, som bør tages i betragtning, når man vil etablere og drive et samarbejde om markdrift. En række af forholdene er generelle og kan anvendes i alle former for samarbejde, hvad enten det drejer sig om at låne en maskine af naboen eller drive hele planteproduktionen i et fælles selskab.

Samarbejde er bedst, hvis alle involverede får noget ud af det, for eksempel ved at opnå en bedre økonomi eller ved at få bedre arbejdsbetingelser, understreger Erik Maegaard.

Omkostningsreduktion er et ønske på de fleste planteavlbedrifter. En mulighed kan være at reducere omkostningerne til indkøb af planteværnsmidler og andre hjælpemidler samt maskinpark og arbejdskraft ved at samarbejde med andre landmænd.

Værdien af samarbejde

Værdien af et samarbejde kan blandt andet være større indtægt ved salg af afgrøder, sparede stykomkostninger i form af billigere gødning og planteværnsmidler, lavere kapacitetsomkostninger på kontoen for maskin- og arbejdsomkostninger, bedre og rettidigt udført arbejde som giver bedre produktivitet og større mængder, sparring om hvordan arbejdet skal udføres, afløsning og hjælp i ferier og ved sygdom.

Den meget enkle form for samarbejde kan være, at man ejer en maskine fælles, eller har aftalt at låne naboen sine egne maskiner til naboen. Det er beskrevet i tabel 1.

Det mere avancerede samarbejde kan være fælles ejerskab af maskiner og samdrift af markerne. Det er beskrevet i tabel 2.

Etablering af samarbejde

Den væsentligste fase i et samarbejde af større omfang og med store forpligtelser er selve etableringsfasen.

Det professionelle samarbejde kræver, at man hele tiden holder fokus på de for-

dele, man kunne se, da man gik ind i samarbejdet.

Lad være med at indgå samarbejde med en nabo eller andre, hvis du fornemmer, at den kommende samarbejdspartner har en skjult dagsorden. Det kan for eksempel være den yngre landmand, der vil samarbejde med den ældre nabo med det motiv, at han så står først i rækken, når den ældre landmands ejendom kommer til salg.

Hvis det er ønsket og strategien, så meld det ud og tag diskussionen om samarbejdet ud fra en fælles forståelse af, at den yngre er interesseret i at overtage den ældre landmands bedrift, når den tid kommer, men heller ikke før, anbefaler Erik Maegaard.

Den løbende drift

Inden samarbejdet påbegyndes er det vigtigt at aftale, hvad man vil opnå, og hvordan man vil samarbejde.

I det daglige samarbejde er det vigtigt at have aftalt, hvem der beslutter hvad samt hvem, der har ansvar for hvad, fortsætter landskonsulenten.

Det kan for eksempel være aktuelt, hvis man samarbejder om dyrkning af den enkelte afgrøde. Hvem prioriterer rækkefølgen af arbejdsopgaver og arbejdssted? Og hvordan foretages prioriteringen?

Og hvis man låner maskiner af hinanden: Hvem har ansvaret for eksempelvis vedligeholdelse, smøring og brændstof?

Klare aftaler

Det er ifølge Erik Maegaard

Hvis der skal være gevinst ved et samarbejde i markdriften på et eller flere områder, skal det give værdi for alle parter, understreger landskonsulent Erik Maegaard, Videncentret for Landbrug. (Foto: Kaj Lund Sørensen)

vigtigt at have klare aftaler om ansvars- og opgavefordeling, hvilket også gælder for økonomisk opgørelse og afregning.

Alt andet lige vil et samarbejde om maskiner kræve, at man laver flere registreringer end normalt, for at alle kan være sikre på at blive behandlet fair.

Man kan inddrage driften af fællesskabet i følgende punkter: Beslutning om køb/salg af maskiner, opgørelse og afregning af et økonomisk mellemværende, opgørelse af den enkelte arbejdsindsats samt tilrettelæggelse af arbejdet.

Til beslutning om køb eller salg af maskiner kræves der normalt en fastlagt plan og en vurdering af de arbejdsmæssige og økonomiske konsekvenser. Derfor bør det være noget, man i fællesskab aftaler og får vurderet konsekvenserne af, påpeger han.

Det kan dog nemt og mest praktisk uddelegeres til en enkelt at gennemføre den konkrete handel.

Enighed om metoden

Et fællesskab, hvor omkostninger med videre skal fordeles mellem samarbejdspartnerne, kræver ofte rimelig præcise registreringer. Der kan bruges flere modeller til dette. Den mest enkle form er, at man opgør omkostningerne for hele maskinparken og fordeler dem på baggrund af det antal hektar, som den enkelte har.

En anden og relativt enkelt måde er at anvende omkostningerne for produktion af den enkelte afgrøde i budgetkalkuler som fordelingsnøgle. Uanset hvilken form og hvilket værktøj man anvender, er det vigtigt, at alle samarbejdspartnere og medarbejdere er enige om metoden, og respekterer resultatet.

I den daglige drift bør ledelsesansvaret være placeret hos én person. Der kan endvidere afholdes jævnlige møder, hvor ansvar med videre uddelegeres til dem, der skal udføre arbejdet, fastslår Erik Maegaard.

Årligt møde med mødeleder

Minimum en gang om året aftales et møde, hvor man planlægger køb og/eller salg af maskiner, opgør det økonomiske mellemværende og vurderer samarbejdet i øvrigt. Dette møde skal angribes professionelt med aftalt dagsorden og fokus på samarbejdet.

Det kan meget vel være, at man aftaler ændringer i samarbejdet – enten en udvidelse – eller det modsatte.

Landskonsulentens råd er, at der deltager en udefra, som inden mødet har haft god tid til at forberede sig, og som kan fungere som mødeleder. Han peger ikke overraskende på, at en driftsøkonomi- eller maskinkonsulent normalt vil kunne hjælpe.

Der bør skrives et referat fra mødet, så der ikke er tvivl om, hvad der er aftalt, understreger han.

Efter mødet sendes referatet til alle til godkendelse, så der ikke er tvivl om det aftalte.

kl

Tabel 2. Fordele og ulemper ved et mere omfattende samarbejde.

	Fordele	Usikkerheder
4. Eje en eller flere maskiner i fællesskab	• Det samme som når arbejdet udføres i fællesskab (3)	Som (3), desuden • Hæfter jeg for al gæld i vores fælles maskine? • Hvilke maskiner skal vi købe (fabrikat, størrelse mv.)?
5. Fælles maskinpark	• Det samme som når arbejdet udføres i fællesskab (3)	• Samme som (3) • Kan jeg lade mine gamle maskiner indgå i samarbejdet? • Hvordan prioriteres det, hvilke maskiner, der skal købes og hvordan? • Hvad med ejerskabet, hvis samarbejdet skal ophøre? • Hvordan er naboen økonomi, og risikerer jeg at hæfte for fælles gæld i fælles maskiner?
6. Fælles markdrift	Som ved fælles maskinpark (3) • Billigere indkøb af gødning, planteværnsmidler o.l. • Bedre salgspris for afgrøder - store kvanta mv.	• Som ved (3)? • Hvilket sædskitte skal vælges? • Hvordan afregner vi internt for afgrøderne?
7. Bortforpagte hele arealet eller udlicitering/pasningsaftaler af markdriften	• Fast pris på opgaverne • Sikkerhed for indtægt • Mindre risiko for mindre indtægt ved faldende priser.	• Kan der betales til tiden? • Hvis priserne stiger, får jeg så del i "gevinsten"? • Ved pasningsaftaler har jeg stadig bestemmende indflydelse på afgrødevælg og foderforsyning • Vær opmærksom på placering af ansvar for krydsverenstemmelse

Tabel 1. Fordele og usikkerheder ved et mindre omfattende samarbejde.

	Fordele	Usikkerheder
1. Låne maskine af naboen	• Spare omkostninger til egen maskine	• Er maskinen ledig på det tidspunkt, hvor jeg gerne vil bruge den? • På hvilket grundlag skal der afregnes? • Hvad nu, hvis maskinen går i stykker?
2. Udføre arbejde for nabo med egen maskine	• Bedre udnyttelse af egen maskine	• På hvilket grundlag skal der afregnes? • Hvilke krav stiller naboen til kvaliteten? • Har jeg tid til at udføre arbejdet?
3. Udføre arbejde for hinanden med egne maskiner	• Reducere omkostninger til maskiner pga. bedre udnyttelse • Udnytte maskinkapacitet bedre på tværs af ejendomme • Nogen at snakke med om, hvordan arbejdet skal udføres • Bedre mulighed for rettlighed afhængt af maskinkapacitet	• Bliver arbejdet udført i den kvalitet, jeg ønsker? • Hvad gør man, når maskinen går i stykker hos naboen? • Er der tid og kapacitet, når jeg vil have arbejdet udført? • Hvis nu, hvis samarbejdet ophører, og jeg så ender med en maskine, der er for stor til mine behov? • Skal der opgøres et bytteforhold mellem ydelser?

Kilde: Produktionsøkonomi Planteavl 2012.

Kilde: Produktionsøkonomi Planteavl 2012.